

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرتوی

از

دعوت دینی

عصر حاضر

تألیف: امام سید ابوالحسن علی الحسنی الندوی (رح)

ترجمہ: عبید اللہ موسیٰ زادہ

Nadvi, Abulhasan Ali

ندوی، ابوالحسن علی، ۱۹۱۳ - م.

پرتوی از دعوت دینی عصر حاضر / تألیف ابوالحسن علی الحسنی الندوی؛ ترجمه
عبدالله موسی زاده. - تهران: صدیقی، ۱۳۸۳.

ISBN 964-8272-14-1 ۷۰۰۰ ریال

۱۰۳ ص.

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیما.

«این رساله تفصیل و تشریح ارشادات و سخنان مولانا محمد الیاس رحمه الله است.»

کتابنامه به صورت زیر نویس.

۱. اسلام -- تبلیغات، ۲. اسلام و آموزش و پرورش، ۳. الیاس، محمد، ۱۸۸۵-۱۹۴۴ م.

Ilyas, Muhammad الف. موسی زاده، عبدالله، مترجم. ب. عنوان.

۲۹۷/۰۴۵

BP۱۱/۵/۴پ

۱۳۸۳

۸۳-۳۰۳۱

کتابخانه ملی ایران

مرکز پخش: زاهدان - خیابان خیام - انتشارات صدیقی - تلفن: ۰۵۴۱)۲۴۴۵۸۴۰

نام کتاب : پرتوی از دعوت دینی عصر حاضر

تألیف : امام سید ابوالحسن علی الحسنی الندوی (رح)

ترجمه : عبدالله موسی زاده

ناشر : انتشارات صدیقی

شمارگان : ۵۰۰۰

نوبت چاپ : اول

تاریخ انتشار : پاییز ۱۳۸۳

چاپ : دژ

قیمت : ۷۰۰ تومان

شابک ۹۶۴-۸۲۷۴-۱۴-۲ ISBN 964-8274-14-2

فهرست مطالب

پیشگفتار	۵
دعوت و تبلیغ یا نهضت بازسازی ایمان	۵
مقدمه	۱۳
توجه به تعلیم و تربیت عموم مسلمانان	۱۵
شیوه تعلیم و تربیت بی سوادان	۱۵
تقدم ایمان بر علم	۱۸
مدرسه عملی و سیار	۲۰
ترجیح تربیت نفوس بر تعلیم نقوش	۲۲
هجرت و سفر برای فراگیری علوم دینی	۲۷
امکان خدمت به دین توأم با امرار معاش	۳۷
روش کار	۴۲
شش اصل مهم	۴۸

- ۵۲..... انحصار آموزش به جویندگان آن
- ۵۵..... تبلیغ، ایجادکننده انگیزه و احساس در مردم
- ۵۹..... توجه به قشر محروم و مستضعف
- ۶۲..... مکتوب مولانا محمد الیاس رحمۃ اللہ علیہ
- ۶۳..... ایمان و احتساب
- ۷۶..... اصلاح و تربیت نفس
- ۸۰..... تقرب جستن به وسیله فرایض
- ۹۳..... نمونه مثال عملی
- ۱۰۱..... خاطرات و شواهد زنده

پیشگفتار

دعوت و تبلیغ یا نهضت بازسازی ایمان

خداوند متعال بشر را خلق کرد و برای هدایت آنها انبیاء کرام را مبعوث نمود و سلسله‌ی آنها را با آخرین پیامبرش رحمة للعالمین حضرت محمد ﷺ ختم فرمود. اکنون این سؤال پیش می‌آید که چگونه آن حضرت ﷺ «رحمة للعالمین» و چگونه مصداق «ما ارسلناک الا کافة للناس» قرار می‌گیرد در حالی که می‌بینیم فقط ۲۳ سال بعد از بعثت تبلیغ کرد و سپس به لقاء الله پیوست و در دوران بعثت خویش نیز به جز طائف و مدینه به شهر دیگری عزیمت نفرمود.

پاسخ درست به این سؤال ما را به مقام امت محمدی آشنا می‌سازد. بدون تردید حضرت رسول اکرم ﷺ رحمة للعالمین و بعثت ایشان برای تمام زمانها و مکانها است. و مخاطب ایشان تمام بشر روی زمین تا قیامت می‌باشند درست است که حضرت ﷺ، مدت محدودی در دنیا زیست و مسافرت چندانی هم نداشت، اما

خداوند متعال در کنار بعثت وی امتش را نیز برای کار دعوت و امر به معروف و نهی از منکر مبعوث نمود تا در حیات رسول اکرم ﷺ و بعد از ارتحال ایشان تاقیامت این مسؤولیت را به عهده بگیرد و جهانیان را به سوی حق فراخواند و در هر زمان و مکان حجت را تمام نماید.

به همین دلیل امام ولی الله دهلوی رحمته الله از بعثت حضرت رسول اکرم ﷺ به بعثت «مقرونه» تعبیر کرده است یعنی بعثت آن حضرت ﷺ مقارن بعثت امت می باشد. قرآن مجید صریحاً خطاب به امت می فرماید:

«كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ».

«شما بهترین امتی هستید که به نفع مردم مبعوث شده اید امر به معروف می کنید و نهی از منکر می نمایید و به الله ایمان دارید».

خوانندگان عزیز نهضتی که اکنون در سطح جهانی، این امر مهم را به عهده گرفته و شب و روز در این راستا فعالیت می کند، نهضت جماعت تبلیغ است که اغلب شما با آن آشنا هستید. به راستی که هدف این جماعت بازسازی ایمان و یقین در قلوب

توده‌ی مسلمانان است. دعوت این جماعت بر مبنای آیه قرآنی این است «یا ایها الذین آمنوا آمنوا».

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ایمان بیاورید. یعنی از ادعا و ظاهر به حقیقت و واقعیت منتقل شوید.

«یا ایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم کافه».

ای کسانی که ایمان آورده‌اید کاملاً خود را در اسلام داخل کنید.

خوانندگان عزیز اگر فرصت داشته‌اید که به حرف آنها گوش کنید، دیده‌اید که آنها سخن‌شان را با لا اله الا الله شروع می‌کنند و از مسلمانان می‌خواهند معنا و حقیقت این کلمه را بفهمند. با الله کسی را شریک قرار ندهند، زندگی را براساس لا اله الا الله محمد رسول الله پی‌ریزی نمایند، به مقتضا و خواسته‌های این کلمه‌ی انقلاب‌آفرین توجه کنند و با تأسی از زندگانی رسول الله ﷺ رضای الهی را به دست آورند و آن را همواره مقصود و مطلوب خود تصور نمایند.

آنها بعد از دعوت ایمان به نماز، تأکید می‌نمایند و از مسلمانان می‌خواهند که به این عبادت مهم که صدها بار ذکر آن در قرآن

مجید با تأکید آمده است، اهتمام ورزند و برای رسیدن به جوهر و حقیقت آن مجاهده نمایند. سپس تأکید می‌کنند که هر مسلمان باید مقداری از اوقاتش را برای تحصیل علم دین و فراگیری مسائل شرعی اختصاص دهد و در عین حال از ذکر الهی غافل نماند. زیرا ذکر و یاد الهی از یک طرف موجب آرامش دلهاست و از طرف دیگر باعث می‌گردد تا انسان بر احکام شریعت عمل کند و در مسیر دین درست حرکت کند و همیشه بیدار و مواظب باشد. بدیهی است که غافلان اینگونه نخواهند بود.

نهضت تبلیغ و دعوت همه مسلمانان را به اختیار نمودن اخلاق اسلامی و ادای حقوق بندگان تأکید می‌کند، در نهضت دعوت و تبلیغ، اخلاص و الوهیت در اعمال از اهمیت خاصی برخوردار است و به طور مکرر و دائم بر آن تأکید می‌شود.

آخرین سخن اهل دعوت این است که اختیار نمودن صفات فوق و عمل بر دین کامل بدون مجاهده و تمرین عملی امکان‌پذیر نیست. مسلماً هیچ‌کسی تنها با خواندن کتاب آشپزی و کتاب‌های پزشکی و مهندسی آشپز و پزشک و مهندس موفق نمی‌شود. بدون شک امروز در هر زمینه‌ای کتاب‌های فراوانی وجود دارد اما

چقدر هستند کسانی که این کتابها را می‌خوانند و چقدر هستند آنانی که بر محتوای آن به طور دائم عمل می‌کنند؟ پس همه نیاز به تمرین عملی دارند و باید مدت زمانی را برای تربیت و تزکیه خویش اختصاص دهند و از محیط مانوس خود فاصله بگیرند و دیگر مسلمانان را نیز به سوی دین دعوت نمایند تا اینکه دین عملاً در زندگی مسلمانان احیا شود و امت اسلامی به رسالتش برگردد.

تاریخ ۸۰ ساله نهضت دعوت و تبلیغ، گواه و شاهد زنده این مدعا است که صدها هزار انسان در اغلب نقاط دنیا از طریق این نهضت متحول شده‌اند، به حقیقت زندگانی اسلامی روی آورده‌اند و افراد بی‌شماری با مشاهده عملی زندگی اسلامی به اسلام گرویده‌اند و هنوز این نهضت آرام در تمام نقاط جهان ادامه دارد.

جای بسی شکر و سپاس است که امروز آثار این نهضت در مهد تمدن غرب مشاهده می‌شود. به طوری که خود غربیان به نقش مؤثر آن اعتراف دارند و درباره آن به تحقیق و تحلیل مشغول‌اند. از آن جمله به اقتباس ذیل از کتاب «حضور نوین اسلام در اروپای غربی» دقت کنید:

«به طور کلی تبلیغی بودن به معنی اتخاذ جریان تجدید حیات اسلام است ملهم از سیره‌ی پیامبر اکرم و اصحاب او، دارا بودن روحیه‌ی عرفانی و البته عملکرد تبلیغی است. پیروی از پیامبر و اصحاب او در نشست حلقه‌ای محدود در مساجد «تبلیغ» اساس کار قرار می‌گیرد. این حلقه‌ای است مبتنی بر برابری اما مقرراتی دارد که در آن نظام سلسله مراتب حفظ می‌شود...»

... برابری و نظام اجتماعی پیامبر همراه با هم در درون تبلیغ اعمال می‌شود.^(۱)

بسیار جای تأسف است که غیر مسلمانان به اهمیت این حرکت پی برده‌اند و به تأثیر آن در بیداری اسلامی اذعان دارند، اما خیلی از مسلمانان هنوز با حقیقت این نهضت آشنایی ندارند و آنهایی که هم درباره آن اطلاعاتی دارند فرصت پیدا نمی‌کنند که شخصاً در این راه گام بردارند و عملاً این کار را تجربه نمایند.

خوانندگان عزیز تحولات جهانی و اوضاع کنونی مسلمانان چنین اقتضا می‌کند که رویکردی جدید به نهضت دعوت و تبلیغ

۱- توماس گرهم و جرج لیتمن: حضور نوین اسلام در اروپای غربی، ترجمه: محمد خراسانی. چاپ مرکز مطالعات فرهنگی و بین‌المللی، تهران

صورت گیرد و جهت بازسازی ایمان و یقین و بازگشت به تعالیم اسلامی اقدامات تازه به عمل آید تا خداوند متعال اوضاع را به نفع مسلمین تغییر دهد زیرا وعده‌ی الهی چنین است:

«ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم».

تا زمانی که یک ملت اعتقادات و اعمال خود را تغییر ندهد خداوند متعال اوضاعشان را متغیر نمی‌سازد.

خوانندگان عزیز کتابی که در دست دارید از آثار امام ندوی رحمۃ اللہ علیہ می‌باشد که توسط عزیز گرامی مولوی عبیدالله موسی‌زاده از اردو به فارسی برگردانده شده است. مطالعه این کتاب شما را به حقیقت و اهمیت کار دعوت و تبلیغ آگاه می‌سازد و جایگاه آن را از دیدگاه اسلام مشخص می‌نماید. امیدوارم مطالعه این کتاب تحولی مثبت در افکار و اعمال پدید آورد و باعث رشد و شکوفایی دعوت دین در جامعه قرار گیرد.

ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم و ما ذلک علی الله بعزیز
لانه علی کل شیء قدیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

نوشتار حاضر توسط جناب مولانا سید ابوالحسن علی ندوی رحمۃ اللہ علیہ به رشته تحریر درآمده و موضوع اصلی و انگیزه تألیف آن معرفی مهمترین دعوت دینی عصر حاضر است که بنیانگذار آن، حضرت مولانا محمد الیاس رحمۃ اللہ علیہ محسوب می شود. در اکثر محافل علمی از آن تحت عنوان «حرکت اصلاحی» یا «حرکت تبلیغی» نام برده می شود. مقاله ای که اکنون در دسترس خوانندگان قرار می گیرد در واقع آراء و نظریات مؤسس این حرکت است که جناب سید ابوالحسن ندوی رحمۃ اللہ علیہ از حضرت ایشان شنیده و آن را به رشته تحریر درآورده است با این تفاوت که در این رساله به بسط و شرح سخنان و مطالبی که مولانا الیاس رحمۃ اللہ علیہ پیرامون نهضت دعوت و تبلیغ بیان داشته اند می پردازد. در بعضی موارد نیز عین مطالب ایشان را بدون کم و کاست بیان می کنند.

این مقاله زمانی به چاپ رسید که مولانا الیاس رحمۃ اللہ علیہ هنوز در قید حیات بود. متن آن از ابتدا تا انتها برای ایشان قرائت شد که مورد

قبول و تأیید خود آن بزرگوار واقع گردید. در برخی موارد نیز که ضرورت اصلاح و بازنویسی احساس نمودند، امر فرمودند که تصحیح شود. سپس متن مذکور برای نخستین بار در مجله «الفرقان» منتشر گردید، اما هنوز شش ماه از انتشار آن نگذشته بود که در کمال تأسف، مولانا الیاس رحمته الله در رجب سال ۱۳۶۳ هجری جان به جان آفرین تسلیم نمود.

الله ذو الجلال، درجات حضرت مولانا الیاس رحمته الله را بلند فرماید و به نهضت «دعوت دینی» که آغاز نموده‌اند، رونق و شکوفایی بیکران مرحمت فرماید. به تمام کسانی که در این عرصه تلاش و مجاهدت می‌کنند، اخلاص عنایت فرماید و اعمال آنان را مورد قبول قرار دهد. و داعیان جماعت تبلیغ را در پرتو توفیقات و عنایات خاص خود راهنمایی و دستگیری نماید.

این دعا از من و از جمله جهان آمین باد!

مولانا محمد منظور نعمانی عفا الله عنه

مدیر مجله «الفرقان» لکنو